

के'सागर यांच्या ४० वर्षांच्या प्रदीर्घ
लेखनानुभवातून साकारलेला
तलाठी, ग्रामसेवक, आरोग्यसेवक
वनरक्षक, कृषिसेवक
पशुधन पर्यवेक्षक आदी
सरळसेवा भरती परीक्षांकरिता
रचना केलेला परिपूर्ण संदर्भ...

TCS-IBPS रपेशल
परिपूर्ण संदर्भ

TCS-IBPS Special

मराठी व इंग्रजी व्याकरण व शब्दसंग्रह

निवडक व महत्वाचे

तलाठी, ग्रामसेवक, आरोग्यसेवक
वनरक्षक, कृषिसेवक,
पशुधन पर्यवेक्षक आदी
सरळसेवा भरती परीक्षांकरिता
रचना केलेला परिपूर्ण संदर्भ...

के'सागर

Published By
Sau. Shobhadevi Kshirsagar
K'Sagar Publications
'Suvarna Shilpa', 444/1 Shaniwar Peth,
Adjacent to Rajmachikar Flour Mill,
Near Dakshinabhimbukhi Maruti Temple, Pune - 411 030
□ : 24450125, 24455435 Fax : 91-020-24453065

*Email : customer@ksagar.com
sales@ksagar.com
website : www.ksagar.com*

❖❖❖
© K'Sagar Publications, Pune : 2023
First Edition : 2023

The name K'Sagar is registered
under the trade marks Act, 2017

Printed at
Shree J Printers Pvt. Ltd.
'Dattakuti',
1416, Sadashiv Peth, Pune 411 030.

❖❖❖
Typesetting
K'Sagar Publications, Pune
❖❖❖

Cover Design
K'Sagar Publications, Pune

❖❖❖

Price : 325/-

K'Sagar Book Centre

Nutan Classic, 639, Narayan Peth,
Appa Balwant
Chowk, Pune - 411 030. □ (020) 24453065 /
9823121395 / 9545567862 / 63

K'Sagar's House of Books
Satya-ganesh Sankul, (Saraswati Nivas) 122,
Budhwar Peth, Jogeshwari Mandir Lane,
Pune - 411 002. □ (020) 24465650,
9923810566

K'Sagar's House of Books

39/1, Durga Chambers, Jogeshwari
Mandir Lane,
Pune - 411 002 □ (020) 24483166
9923906500 / 8087722277

Due care has been taken to ensure that
the information provided in this book is cor-
rect. However, the authors and the publish-
ers bear no responsibility for any damage
resulting from any inadvertent omission or
inaccuracy in the book.

महाराष्ट्र गट ब सेवा मुख्य परीक्षा, विभागीय फौजदार पूर्व परीक्षा, महाराष्ट्र गट क सेवा पूर्व परीक्षा व TCS-IBPS या संस्थांद्वारे घेतल्या जाणाऱ्या तलाठी, ग्रामसेवक, आरोग्य सेवक, वनरक्षक, कृषिसेवक, पशुधन पर्यवेक्षक आदी सरकळसेवा भरती परीक्षांना मराठी व इंग्रजी हे विषय अनिवार्य आहेत.

उपरोक्त सर्व परीक्षांचा अभ्यासक्रम व परीक्षेत विचारले जाणारे प्रश्न यांचा एकत्रित व साकळ्याने विचार करून प्रस्तुतच्या मराठी व इंग्रजी व्याकरण व शब्दसंग्रह या पुस्तकाची रचना साकरली आहे. पुस्तकाची रचना करताना तलाठी, ग्रामसेवक, आरोग्यसेवक, कृषिसेवक, वनरक्षक आदी पदांसाठी TCS वा IBPS या संस्थांकडून परीक्षा घेतली जाणार आहे, हे लक्षात घेऊन या परीक्षांच्या प्रश्नपत्रीचा व प्रश्नांचा विचार केला आहे.

पुस्तकाची एकूणच रचना करताना थोडक्या दिवसांत विद्यार्थ्यांचा मराठी व इंग्रजीचा परिपूर्ण अभ्यास होईल, असे पाहिले आहे. आवश्यक ते सर्व काही... व अनावश्यक काहीही नाही... असा दृष्टिकोन ठेवून पुस्तकास परीक्षाभिमुख स्वरूप दिले आहे. निवडक, महत्वाच्या व प्रश्नमूल्य असलेल्या माहितीचा व प्रश्नांचा समावेश या पुस्तकात प्राधिक्याने केला आहे.

एकूण अभ्यासविषय लक्षात घेऊन पुस्तकाची रचना मराठी व इंग्रजी अशा दोन विभागांत केली आहे. प्रत्येक विषयास अनुसरूप विहीत अभ्यासक्रमाचा यथायोग्य परामर्श घेतला आहे.

मराठी विभागात अभ्यासक्रमास परिपूर्ण न्याय देणारी २४ प्रकरणे असून चौविसाच्या प्रकरणात संभाव्य, महत्वाचे व पूर्वीच्या परीक्षांत घेऊन गेलेले असे अभ्यासक्रमावर आधारित संमिश्र रवरूपाचे १,००० प्रश्न दिले आहेत.

इंग्रजी विषयाची रचनाही आवश्यक रवरूपाच्या १७ प्रकरणांत केली असून सतराच्या प्रकरणात संभाव्य, महत्वाचे व पूर्वीच्या परीक्षांत घेऊन गेलेले ८०० संमिश्र प्रश्न दिले आहेत. याशिवाय त्या त्या प्रकरणांतही वर्तुनिष्ठ रवरूपाचे नमुना प्रश्न दिले आहेत.

खरेतर, स्पर्धा परीक्षांच्या स्पर्धात्मक जगतातील कैंसागरीय अनुभवच येथे आकर-बद्ध झाला आहे; तो आपणास या पुस्तकाच्या पानापानांतून प्रतीत व्हावा, ही अपेक्षा! आपत्या सुनिश्चित यशाबद्दल शुभेच्छांसह!!

आपला,
व्ही. एस. क्षीरसागर
(K'Sagar)

अनुक्रमणिका

<p>विभाग याहिला : मराठी</p> <p>शब्दांच्या अभ्यास</p> <p>१. समान अर्थाचे शब्द ११</p> <p>२. विरुद्ध अर्थाचे शब्द १६</p> <p>३. अनेक शब्दांबद्दल एक शब्द २०</p> <p>४. काही महत्त्वाचे शब्द व अर्थ २७</p> <p>५. सारखे भासणारे भिन्न अर्थाचे शब्द ३०</p> <p>६. एकाच शब्दाचे अनेक अर्थ ३२</p> <p>७. काही महत्त्वाच्या म्हणी व अर्थ ३५</p> <p>८. वाक्प्रचार व अर्थ ४०</p> <p>९. अलंकारिक शब्द ४५</p> <p>१०. मराठीचा शब्दसंग्रह ४७</p> <p>व्याकरण</p> <p>११. शब्दविचार ४९</p> <ul style="list-style-type: none"> शब्दांच्या जाती नामाचे प्रकार विशेषणांचे प्रकार <p>१२. क्रियापदे ५४</p> <ul style="list-style-type: none"> क्रियापदांचे प्रकार क्रियापदांचे काळ क्रियापदांचे अर्थ <p>१३. वाक्यांचे रूपांतर ५९</p> <ul style="list-style-type: none"> वाक्य विधानार्थी, प्रश्नार्थी व उद्गारार्थी वाक्ये होकारार्थी व नकारार्थी वाक्ये 	<p>श्वार्थी, आज्ञार्थी, विध्यर्थी व संकेतार्थी वाक्ये</p> <p>केवल, मिश्र व संयुक्त वाक्ये</p> <p>वाक्य रूपांतर</p> <p>१४. संधी ६४</p> <p>स्वरसंधी</p> <p>व्यंजनसंधी</p> <p>विसर्गसंधी</p> <p>काही महत्त्वाच्या संधी</p> <p>१५. विभक्ती ७०</p> <p>विभक्ती प्रत्यय व 'देव' या नामाची रूपे</p> <p>१६. समास ७२</p> <p>अव्ययीभाव समास</p> <p>तत्पुरुष समास</p> <p>द्वंद्व समास</p> <p>बहुव्रीही समास</p> <p>१७. प्रयोग ७७</p> <p>कर्तरिप्रयोग</p> <p>कर्मणिप्रयोग</p> <p>भावेप्रयोग</p> <p>१८. मराठीतील लिंगविचार ७९</p> <p>१९. मराठीतील वचनविचार ८१</p> <p>२०. विरामचिन्हे ८३</p> <ul style="list-style-type: none"> पूर्णविराम (.) स्वल्पविराम (,) अर्धविराम (;) उद्गारचिन्ह (!) प्रश्नचिन्ह (?)
---	---

॥ विसर्ग (ः)	
॥ दुहेरी अवतरणचिन्ह (“...”)	
॥ एकेरी अवतरणचिन्ह (“...”)	
॥ संयोगचिन्ह (-)	
२१. लेखनातील काही सामान्य चुका	८४
२२. स्वाध्याय व उत्तरे	८५
२३. उतान्यांवरील प्रश्न	८८
२४. १,००० संमिश्र महत्त्वाचे प्रश्न व उत्तरे	९८

विभाग दुसरा : इंग्रजी

शब्दांचा अभ्यास

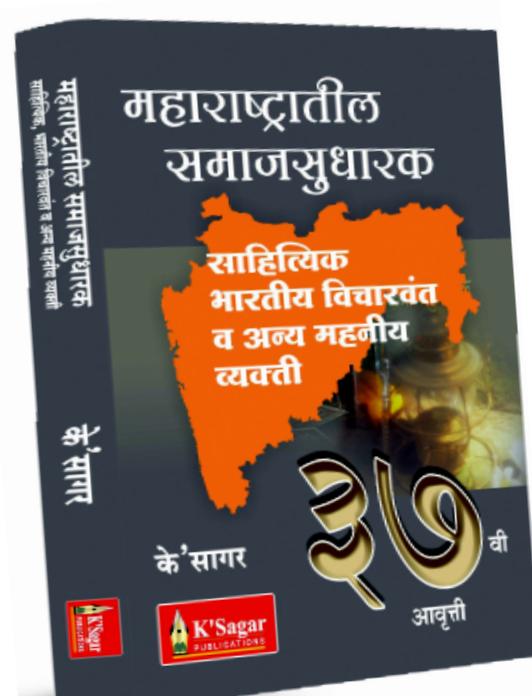
१. Synonyms	१११
॥ Some more synonyms	
२. Antonyms	२०१
३. Idioms & phrases	२०६
॥ Some more Idioms and Phrases	
४. One word substitution	२१७
॥ Some more one word substitutes	
५. Words commonly mis-spelt	२२६
६. Words liable to be confused	२२८
व्याकरण	
७. Articles	२३३
॥ Use of ‘A’ or ‘An’	
॥ Use of ‘The’	
॥ Omission of the Articles	
८. Agreement of the verb with its subject	२३७
९. Uses of prepositions	२४०

१०. Words followed by particular prepositions	२४४
११. Tenses	२४९
॥ Do as directed	
१२. Voice	२५१
॥ Change the voice	
१३. Punctuation	२५५
॥ The Full stop (.)	
॥ The comma (,)	
॥ Semicolon (;)	
॥ The Colon (:)	
॥ Question Mark (?)	
॥ Exclamation Mark (!)	
॥ Inverted Commas (“__”)	
॥ Apostrophe (?)	
१४. Common errors	२५७
१५. Transformation of sentences	२६१
॥ Assertive into Interrogative	
॥ Remove ‘Too’	
॥ Make Exclamatory	
॥ Three Degrees	
॥ Positive चे Comparative करणे	
॥ Comparative चे Positive करणे	
॥ Superlative चे Positive करणे	
॥ Superlative चे Comparative करणे.	
॥ Do as directed	
॥ Use of adverbs	
॥ Use of conjunctions	
१६. Comprehension	२६७
१७. Important Questions	२७८

**लेखक—
के'सागर**
(व्ही. एस. क्षीरसागर)

- उपजिल्हाधिकारी
पोलीस उपअधीक्षक
गटविकास अधिकारी आदी
पदांसाठी आयोगाकडून
पात्र वा निवड
- सहायक कामगार आयुक्त
पदावर प्रत्यक्ष काम
- पुणे विद्यापीठाच्या
एल्एल्बी परीक्षेत विशेष
गुणवत्तेसह प्रथम वर्ग
- नव्वदच्या दशकात
एल्एल्बीच्या
आठ विषयांवरील नोट्स
विद्यार्थिप्रिय
- तीन वर्षे एल्एल्बीच्या
तिन्ही वर्षांचे क्लासेस

६२. व्याकरणातील 'लिंग' या शब्दाचा समानार्थी शब्द कोणता?

- (अ) खुन   (ब) खून
 (क) खूण   (ड) खुण

६३. 'कमळ' या शब्दाचा समानार्थी नसलेला शब्द ओळखा.

- (अ) नलिनी   (ब) नीरज
 (क) पद्म   (ड) वायस

६४. पुढीलपैकी कोणता शब्द 'भुंगा' या शब्दाचा समानार्थी शब्द नाही?

भ्रमर, अली, मिलिंद, मधुप

- (अ) भ्रमर, अली
 (ब) मिलिंद, मधुप
 (क) अली

- (ड) सर्व शब्द समानार्थी

६५. 'तुरग' या शब्दाला समानार्थी शब्द सांगा.

- (अ) हत्ती   (ब) ससा
 (क) घोडा   (ड) गाढव

६६. 'तलाव' या शब्दाला खालील कोणते शब्द समानार्थी आहेत?

- (अ) कासार, तडाग (ब) क्षीर, नीर
 (क) अवनी, कुंजर (ड) तरंगिणी, सरिता

६७. 'अरविंद, जलज, राजीव, पद्म' या शब्दांना समानार्थी शब्द कोणता?

- (अ) अमृत   (ब) गुलाब
 (क) कमळ   (ड) चंद्रिका

६२. (क)   ६३. (ड)   ६४. (ड)

६५. (क)   ६६. (अ)   ६७. (क)

शब्दसंग्रह मराठीचा! (के'सागर)

या पुस्तकातून उद्धृत

